

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра цифрової економіки та системного аналізу

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«Діджиталізація процесу управління кредитною політикою підприємства»

Студента 2 курсу, 1м групи,

спеціальності
051 «Економіка»

спеціалізації
«Цифрова економіка»

Науковий керівник
доктор фізико-математичних
наук, професор

Гарант освітньої програми
доктор фізико-математичних
наук, професор

підпис студента

Денисюка Вадима
Анатолійовича

підпис керівника

Гамалій Володимир
Федорович

підпис гаранта

Гамалій
Володимир Федорович

Київ 2020

Київський національний торговельно-економічний університет

Факультет інформаційних технологій

Кафедра цифрової економіки та системного аналізу

Освітній ступінь магістр

Спеціальність 051 «Економіка»

Спеціалізація «Цифрова економіка»

Затверджую

Зав. кафедри _____ Роскладка А.А.

«15» січня 2020 р.

Завдання

на випускню кваліфікаційну роботу (проект) студенту

Денисюку Вадиму Анатолійовичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

«Діджиталізація процесу управління кредитною політикою підприємства»

Затверджена наказом КНТЕУ від «2» грудня 2019 р. № 4145

2. Строк здачі студентом закінченого роботи «05» листопада 2020 року

3. Цільова установка та вихідні дані до роботи

Мета роботи полягає у дослідженні процесу управління кредитною політикою підприємства в умовах діджиталізації.

Об'єкт дослідження процес управління кредитною політикою підприємства.

Предметом дослідження є цифрові технології управління кредитною політикою підприємства.

4. Консультанти по роботі (проекту) із зазначенням розділів, за якими здійснюється консультування:

Розділ	Консультант (прізвище, ініціали)	Підпис, дата	
		Завдання видано	Завдання прийнято
1	Гамалій В. Ф.	15.01.2020 р.	 15.01.2020 р.
2	Гамалій В. Ф.	15.01.2020 р.	 15.01.2020 р.
3	Гамалій В. Ф.	15.01.2020 р.	 15.01.2020 р.

5. Зміст випускної кваліфікаційної роботи (проекту) (перелік питань за кожним розділом)

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНОЮ ПОЛІТИКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Критерії вибору кредитної політики підприємства

1.2 Методи діджиталізації процесу управління кредитною політикою підприємства

Висновки до розділу 1

РОЗДІЛ 2. ШЛЯХИ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНОЮ ПОЛІТИКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Використання цифрових технологій на підприємствах України в процесі управління кредитною політикою

2.2. Економічна ефективність діджиталізації процесу управління кредитною політикою підприємства

Висновки до розділу 2

РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА ПРОГРАМИ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНОЮ ПОЛІТИКОЮ ПІДПРИЄМСТВА ПАТ «Солді і Ко»

3.1. Оцінка стану дебіторської заборгованості ПАТ «Солді і Ко»

3.2. Заходи запровадження діджиталізації процесу управління кредитною політикою підприємства

Висновки до розділу 3

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

6. Календарний план виконання роботи (проєкту)

№ з/п	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	
		За планом	фактично
1	2	3	4
1	Вибір теми випускної кваліфікаційної роботи	01.12.2019	01.12.2019
2	Розробка та затвердження завдання на випускну кваліфікаційну роботу	15.01.2020	15.01.2020
3	Вступ	01.06.2020	
4	Розділ 1. Теоретико-методологічні засади процесу управління кредитною політикою підприємства	25.06.2020	
5	Розділ 2. Шляхи діджиталізації процесу управління кредитною політикою підприємства	02.09.2020	
6	Підготовка статті у збірник наукових статей магістрів	07.09.2020	
7	Розділ 3. Розробка програми діджиталізації процесу управління кредитною політикою підприємства ПАТ «Солді і Ко»	19.10.2020	
8	Висновки	02.11.2020	
9	Здача випускної кваліфікаційної роботи на кафедрі науковому керівнику	05.11.2020	
10	Попередній захист випускної кваліфікаційної роботи	20.11.2020	
11	Виправлення зауважень, зовнішнє рецензування випускної кваліфікаційної роботи	23.11.2020	
12	Представлення готової зшитої випускної кваліфікаційної роботи на кафедрі	25.11.2020	
13	Публічний захист випускної кваліфікаційної роботи	За розкладом роботи ЕК	

7. Дата видачі завдання «15» січня 2020 р.

8. Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи (проєкту)

Гамалій В. Ф.
(підпис, прізвище, ініціали)

9. Гарант освітньої програми

Гамалій В. Ф.
(підпис, прізвище, ініціали)

10. Завдання прийняв до виконання студент

Денисюк В. А.
(підпис, прізвище, ініціали)

11. Відгук наукового керівника випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

05.11.2020 р.

(підпис, дата)

Відмітка про попередній захист

(ПІБ, підпис, дата)

12. Висновок про випускну кваліфікаційну роботу (проект)

Випускна кваліфікаційна робота (проект) студента Денисюка В. А.

(прізвище, ініціали)

може бути допущена до захисту екзаменаційній комісії.

Гарант освітньої програми Гамалій В.Ф.

(підпис, прізвище, ініціали)

Завідувач кафедри Роскладка А.А.

(підпис, прізвище, ініціали)

« » 2020 р.

Анотація

У роботі досліджено поняття кредитної політики комерційного підприємства і основні етапи її вибору. Розглянуто ринок програмних засобів для автоматизації управління дебіторською заборгованістю та проаналізовано обґрунтовано економічну ефективність від використання таких програм. Запропонована автоматизована модель вибору кредитної політики підприємства при роботі з дебіторами.

Ключові слова: *кредитна політика підприємства, дебіторська заборгованість, управління, автоматизація.*

The concept of credit policy of a commercial enterprise and the main stages of its choice are analyzed in the work. The market of software for automation of receivables management is considered and the economic efficiency from the use of such programs is analyzed. The automated model of a choice of credit policy of the enterprise for work with debtors is offered.

Keywords: *credit policy of the enterprise, receivables, management, automation.*

ЗМІСТ

ВСТУП.....	2
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНОЮ ПОЛІТИКОЮ ПІДПРИЄМСТВА.....	2
1.1 Критерії вибору кредитної політики підприємства.....	4
1.2 Основні показники для оцінки ефективності кредитної політики підприємства.....	8
Висновки до розділу 1.....	11
РОЗДІЛ 2. ШЛЯХИ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНОЮ ПОЛІТИКОЮ ПІДПРИЄМСТВА.....	13
2.1. Використання цифрових технологій на підприємствах України в процесі управління кредитною політикою	13
2.2. Економічна ефективність діджиталізації процесу управління кредитною політикою підприємства	19
Висновки до розділу 2.....	21
РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА ПРОГРАМИ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНОЮ ПОЛІТИКОЮ ПІДПРИЄМСТВА ПАТ «Солді і Ко»	22
3.1 Оцінка стану дебіторської заборгованості ПАТ «Солді і Ко»	22
3.2 Заходи запровадження діджиталізації процесу управління кредитною політикою підприємства	28
Висновки до розділу 3.....	39
ВИСНОВКИ	41
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	Error! Bookmark not defined.
ДОДАТКИ	46

ВСТУП

Актуальність. Багато підприємств працюють на умовах відстрочки платежу, тому для більшості компаній проблема управління дебіторською заборгованістю є однією з найбільш актуальних, оскільки отримання платежів від дебіторів – один з основних джерел надходжень грошових коштів для підприємства.

Дебіторська заборгованість підприємства відноситься до ліквідних активів, тому правильне управління нею може прискорити грошовий потік, задовольнити потребу підприємства у грошових коштів та підвищити його рівень платоспроможності. Інструментом управління дебіторською заборгованістю є вибір і дотримання оптимальної кредитної політики підприємства.

В сучасних умовах запорукою ефективності функціонування підприємства і реалізації ідей його розвитку є використання інформаційних технологій. Діджиталізація допомагає прискорювати робочий цикл, при цьому нівелюючи фактор людської помилки.

Управління дебіторською заборгованістю, вибір оптимальної кредитної політики підприємства не є виключенням. Автоматизуючи ці процеси, підприємство заощаджує свій час і гроші.

Із огляду на вищенаписане можна зробити висновок, що розробка автоматизованої системи управління кредитною політикою підприємства сьогодні є актуальною.

Мета роботи полягає у дослідженні процесу управління кредитною політикою підприємства в умовах діджиталізації.

Об'єктом дослідження є процес управління кредитною політикою підприємства.

Предметом дослідження є цифрові технології управління кредитною політикою підприємства.

Відповідно до мети визначені **завдання** роботи:

- проаналізувати поняття, основні типи та теоретичні засади управління кредитною політикою підприємств;
- розглянути ринок цифрових продуктів України, розроблених для управління кредитною політикою;
- розробити модель управління кредитною політикою підприємства.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНОЮ ПОЛІТИКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Критерії вибору кредитної політики підприємства

Особливістю сучасного стану для багатьох українських підприємств є нестача грошових коштів, що значно обмежує ведення будь-якої діяльності. Тому кожне підприємство прагне здійснити пошук додаткових грошових коштів. Це можна зробити за допомогою розробки оптимальної кредитної політики [1].

Погляди вчених на поняття «кредитної політики підприємства» різняться. Так, зарубіжні вчені Є. Брігхем, Ф. Ченг, Дж. Фіннерті [2] стверджують, що кредитна політика підприємства – це перш за все ефективне управління дебіторською заборгованістю, що полягає у виборі найкращого для даного підприємства строку кредитування покупців, кредитних інструментів, розмірів та строків дії знижок. О. Ареф'єва [3], І. Шестова [4] також вважають, що формування найбільш ефективної кредитної політики підприємства є основою для управління дебіторською заборгованістю. І. Алфьорова, Т. Калічава [5] вважають, що під кредитною політикою підприємства мається на увазі максимально ефективне використання дебіторської заборгованості як інструменту збільшення обсягів продажів. О. Агєєва [6] ототожнює кредитну політику підприємства з політикою управління дебіторською заборгованістю.

Отже, спираючись на висновки зарубіжних та вітчизняних науковців далі кредитна політика підприємства буде розглядатися в контексті управління дебіторською заборгованістю підприємства. З цього можна зазначити, що кредитна політика підприємства включає до свого складу систему правил з вибудовування відносин з замовниками, куди входить й процедура стягнення заборгованості.

Як правило, зарубіжні науковці для оцінки кредитної політики пропонують використовувати два показники: середній період погашення дебіторської

заборгованості та графік її старіння. У вітчизняній практиці для цих же цілей використовують оборотність дебіторської заборгованості, середню тривалість обороту та коефіцієнт простроченої дебіторської заборгованості. Важливим для аналізу є також вивчення темпу зростання дебіторської заборгованості [7].

Більшість вітчизняних підприємств приймають рішення щодо продажів в кредит на інтуїтивній основі, не вкладаючи коштів в розробку кредитної політики. З часом це призводить до додаткових втрат з оплати овердрафту, штрафів за прострочення оплати постачальникам тощо. Для ефективної кредитної політики слід володіти щоденною інформацією про обсяг дебіторської заборгованості і її динаміку, щоб не допустити зайвого відтоку оборотних коштів [8].

При виборі типу кредитної політики повинні враховуватися такі основні фактори [9]:

- сучасна комерційна і фінансова практика здійснення торгових операцій;
- загальний стан економіки, що визначає фінансові можливості покупців, рівень їх платоспроможності;
- кон'юнктура товарного ринку, що склалася, стан попиту на продукцію підприємства;
- потенційна здатність підприємства нарощувати обсяг виробництва продукції при розширенні можливостей її реалізації за рахунок надання кредиту;
- правові умови забезпечення стягнення дебіторської заборгованості;
- фінансові можливості підприємства в частині відволікання коштів у дебіторську заборгованість;
- фінансовий менталітет власників і менеджерів підприємства, їхнє ставлення до рівня допустимого ризику в процесі здійснення господарської діяльності.

Розрізняють три типи кредитної політики підприємства стосовно покупців продукції — консервативний, помірний і агресивний, які характеризують

принципові підходи до її здійснення з позиції співвідношення рівнів прибутковості і ризику кредитної діяльності підприємства. Основні відмінності розглянуті у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Типи кредитної політики підприємства

Тип кредитної політики	Особливості типу
Консервативна	<ul style="list-style-type: none"> • жорстка процедура відбору покупців продукції підприємства за рахунок аналізу його фінансової звітності; • зменшення строків погашення зобов'язань; • встановлення рівня кредиту; • застосування жорсткої процедури щодо інкасування дебіторської заборгованості. <p>Головна мета: зниження кредитного ризику.</p>
Агресивна	<ul style="list-style-type: none"> • розширення кількості покупців продукції; • встановлення більш тривалих строків погашення зобов'язань; • встановлення вищого рівня розміру наданого кредиту; • застосування менш жорсткої процедури інкасації дебіторської заборгованості.

	Головна мета: збільшення прибутку за допомогою збільшення обсягу реалізованої продукції у кредит, хоча існує високий ризик неповернення кредитів.
Помірна	Орієнтація на середній рівень ризику при реалізації продукції потенційним дебіторам. За допомогою реалізації помірної кредитної політики підприємство оберігає себе від можливих негативних наслідків, яких не уникнути при дотриманні консервативної та агресивної кредитних політик.

Джерело: складено автором на основі [10]

Для вибору оптимальної кредитної політики компанія повинна порівняти потенційні вигоди від збільшення обсягу продажів із вартістю надання додаткових торгових кредитів (кредитних перевірок, додаткових адміністративних витрат тощо.) і ризиком можливої несплати. Кредитна політика може бути заснована як на формальних, так і не формальних критеріях [9]:

1. Купівельна і платіжна історія покупців. Платіжна історія може бути отримана через неформальні контакти з банками та іншими партнерами клієнта.
2. Платоспроможність покупців може бути оцінена на основі кредитної історії взаємин покупців підприємства.
3. Поточний аналіз і перспективна оцінка фінансової стабільності покупців. Для цього можуть бути використані ті ж джерела інформації,

які зазначені вище, а також неформальні думки знайомих професіоналів, що працюють в галузі клієнта, рекомендації незалежних аналітиків, новини та звіти.

1.2 Основні показники для оцінки ефективності кредитної політики підприємства

Оптимізація процесів управління кредитною політикою підприємства повинна бути направлена на розробку таких моделей управління, які б дозволили здійснювати прогноз надходження грошових коштів від контрагентів, погашати в установлені строки власні зобов'язання компанії і вести реальний облік витрат або вигод від запроваджених керівництвом рішень з надання кредитів контрагентами [11].

Механізм управління кредитною політикою підприємства може складатися з наступних елементів [12]:

1. Аналіз кредитної політики підприємства за попередній період;
2. Визначення допустимої суми фінансових ресурсів, що направляється у товарний кредит;
3. Формування типу кредитної політики;
4. Розробка внутрішніх стандартів оцінки кредитоспроможності покупців;
5. Визначення максимально допустимого терміну надання товарного кредиту;
6. Визначення системи контролю за виконання кредитних зобов'язань покупців;
7. Визначення механізму повернення простроченої заборгованості по товарному кредиту.

Основною задачею першого етапу є оцінка рівня і стану управління дебіторською заборгованістю та визначення ефективності інвестованих в неї суми фінансових ресурсів підприємства. Для цього важливо розрахувати середній обсяг дебіторської заборгованості за період та темпи зміни середніх значень дебіторської заборгованості за попередні періоди.

Основні показники для оцінки стану дебіторської заборгованості підприємства представлені у таблиці.

Таблиця 1.2

Основні показники для оцінки стану дебіторської заборгованості

Показник	Формула	Характеристика
коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості ($K_{одз}$)	$\frac{Д}{\overline{ДЗ}}$ <p>Де Д - дохід від реалізації товарів, робіт, послуг; $\overline{ДЗ}$ - середнє значення дебіторської заборгованості за період.</p>	показує швидкість інкасації дебіторської заборгованості по товарному кредиту від покупців
Тривалість обороту дебіторської заборгованості ($T_{дз}$)	$\frac{\Pi}{K_{одз}}$ <p>Де Π - тривалість періоду, що досліджується; $K_{одз}$ - коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості</p>	середній термін інкасації дебіторської заборгованості
коефіцієнт відволікання оборотних активів у поточну дебіторську заборгованість за товари, роботи, послуги	$\frac{ДЗ}{ОА}$ <p>Де ОА - загальна сума оборотних активів підприємства</p>	показує частку оборотних активів, які перебувають у формі дебіторської заборгованості

(КОА _{дз})		
коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості ($K_{дз/кз}$)	$\frac{ДЗ}{КЗ}$ Де КЗ - загальна сума кредиторської заборгованості	показує, чи достатньо на підприємстві грошових коштів, які будуть отримані від його дебіторів, для погашення найбільш строків зобов'язань
середній термін простроченої дебіторської заборгованості (\bar{N})	$\frac{ДЗ_{пр}}{O_{тк}}$ Де $ДЗ_{пр}$ – сума простроченої дебіторської заборгованості; $O_{тк}$ - одностороння сума реалізації по товарному кредиту.	індикатор ефективності відносин з клієнтами, який показує, як довго останні погашають свої рахунки

Джерело: складено автором на основі [13],[14],[15]

Другий етап - визначення допустимої суми фінансових ресурсів, що направляється у товарний кредит – розраховується за формулою:

$$\Phi P_{тк} = \frac{O P_{к} * C_{в} / \bar{ц} * (\overline{ППК} + \bar{N})}{360} \quad (1.1),$$

де $O P_{к}$ – необхідна сума оборотного капіталу, що направляється на фінансування товарного кредиту;

$C_{в}$ – собівартість товарів;

$\bar{ц}$ – ціни реалізації;

$\overline{ППК}$ - середній період надання товарного кредиту покупцям у днях.

Вибір оптимального типу кредитної політики підприємства описаний у попередньому підрозділі.

Ключовим етапом в управлінні кредитною політикою підприємства є визначення максимально допустимих термінів надання товарного кредиту,

оскільки саме термін надання товарного кредиту є одним з головних показників в управлінні дебіторською заборгованістю підприємства в цілому. Саме оптимізуючи цей період підприємство може забезпечити досягнення цілей кредитної політики, цільовий рівень платоспроможності і фінансової рівноваги [14].

Визначення оптимального терміну надання товарного кредиту підприємством має базуватися на цільовому значенні показника тривалості фінансового циклу (ТФЦ).

$$\text{ТФЦ} = T_3 + T_{дз} - T_{кз} \quad (2.1),$$

Де T_3 - тривалість обороту запасів;

$T_{дз}$ - тривалість обороту дебіторської заборгованості;

$T_{кз}$ - тривалість обороту кредиторської заборгованості.

Фінансовий цикл як комплексний показник оцінки стану оборотних активів показує період, впродовж якого грошові кошти обслуговують операційну діяльність підприємства.

Максимально допустимий термін надання товарного кредиту можна визначити як середній термін інкасації дебіторської заборгованості на основі цільового значення тривалості фінансового циклу. Тобто:

$$T_{дз} = T_3 - T_{кз} \quad (3.1),$$

якщо $\text{ТФЦ} = 0$.

Кожний з наведених елементів механізму реалізації кредитної політики підприємства є взаємопов'язаним з іншими. У комплексній дії вони спрямовані на досягнення цілей кредитної політики, стратегічних цілей економічного розвитку підприємства в цілому — підтримання платоспроможності, ліквідності та фінансової рівноваги.

Висновки до розділу 1

Під кредитною політикою підприємства варто розуміти спеціально розроблений підприємством механізм управління дебіторською

заборгованістю, що направлений на розширення обсягів реалізації продукції та забезпечення своєчасної інкасації дебіторської заборгованості.

Розрізняють три типи кредитної політики:

1. Консервативний – направлений на мінімізацію кредитного ризику;
2. Помірний – базується на рівному співвідношенні дохідності та фінансового ризику;
3. Агресивний – спрямований на розширення обсягів діяльності і, відповідно, збільшення дохідності підприємства.

Механізм управління кредитною політикою підприємства спрямований на підвищення ефективності управління дебіторською заборгованістю, а також стратегічних цілей економічного розвитку підприємства в цілому.

Оцінка стану дебіторської заборгованості підприємства проводиться за такими показниками як коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, тривалість обороту дебіторської заборгованості, коефіцієнт відволікання оборотних активів у поточну дебіторську заборгованість за товари, роботи, послуги, коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості та середній термін простроченої дебіторської заборгованості.

Ключова роль в управлінні кредитною політикою підприємства відводиться визначенню максимально допустимих термінів надання товарного кредиту. Цей показник базується на цільовому значенні показника тривалості фінансового циклу.

РОЗДІЛ 2. ШЛЯХИ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНОЮ ПОЛІТИКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Використання цифрових технологій на підприємствах України в процесі управління кредитною політикою

Сьогодні цифровізація – це один з найважливіших показників науково-технічного прогресу. Стрімкі темпи впровадження інформаційних технологій в роботі підприємств пояснюється можливістю автоматизації багатьох процесів, що дозволяє знизити ризики діяльності підприємств, спричинені людським фактором.

Головні вимоги цифровізації процесу управління кредитною політикою підприємства [16]:

- повне і своєчасне задоволення інформаційних потреб користувачів;
- виконання контрольних та аудиторських завдань з метою одержання необхідної інформації про наявні відхилення;
- одержання комп'ютерних управлінських рішень;
- здійснення аналізу та прогнозування господарсько-фінансової діяльності підприємства.

Тобто, комп'ютеризація управління дебіторською заборгованістю не передбачає нових завдань, що стоять перед бухгалтерським обліком, а просто сприяє скороченню затрат живої праці на належне його ведення. В її основі лежить передусім підвищення оперативності процесу створення, фільтрування та подання необхідної облікової інформації [17].

Важливим напрямком оптимізації управління дебіторської заборгованості є організація єдиної інформаційної бази облікових даних. Значна частина облікової інформації щодо розрахунків з контрагентами уже вноситься суб'єктами господарювання в електронному вигляді. На сьогодні розроблений дієвий механізм збору, оброки, верифікації та накопичення облікових даних про розрахунки та суми ПДВ, пов'язані з ними. Проте така

інформація носить ситуативний та частковий характер і не використовуються системою управління підприємством в повній мірі. З метою оптимізації обліку та управління дебіторської заборгованості можливо доповнювати існуючу облікову інформацію деталізованими даними щодо дебіторської та кредиторської заборгованості. Важливо вводити в електронну систему дані про усі договірні відносини та розрахунки, пов'язані з ними [18]. Інформаційна модель інтегрованої бази даних розрахунків з контрагентами для автоматизації обліку дебіторської заборгованості представлена на рисунку 2.1.

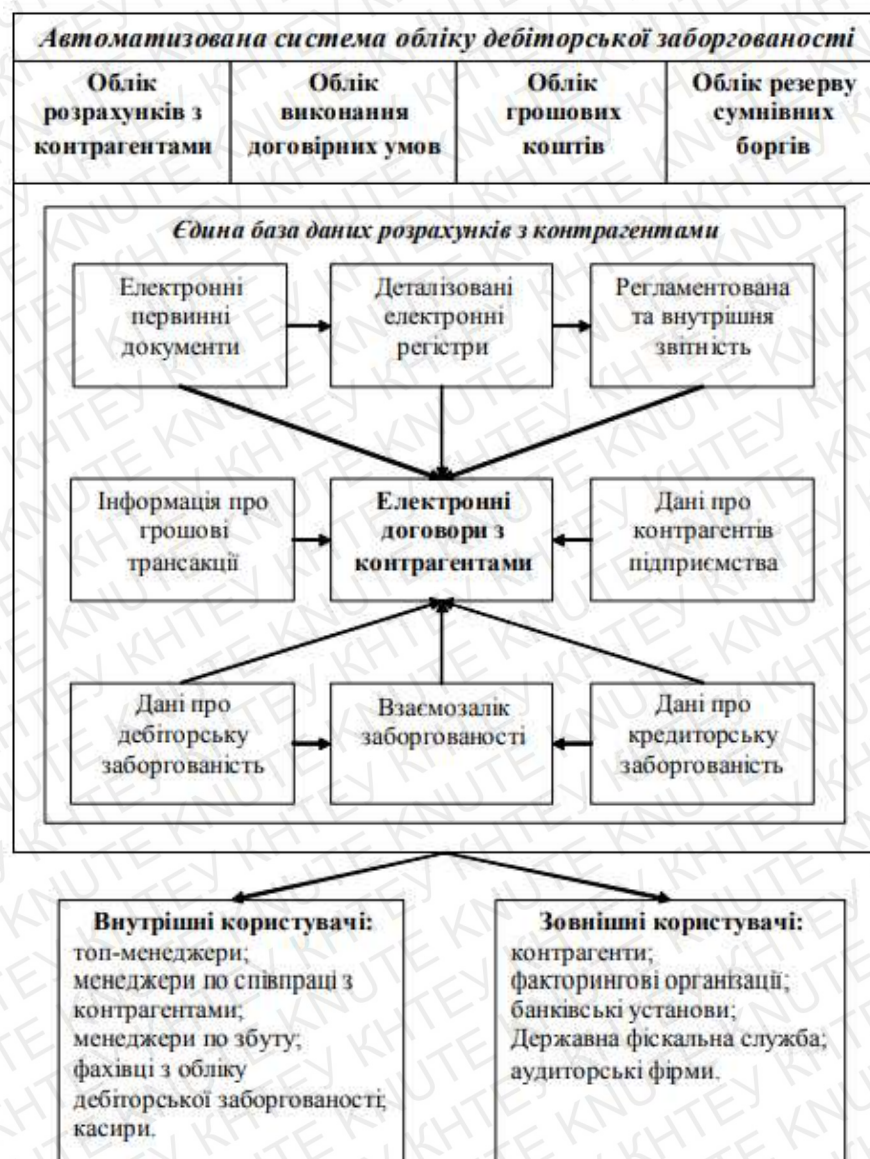

Рис. 2.1 Інформаційна модель інтегрованої бази даних розрахунків з контрагентами для автоматизації обліку дебіторської заборгованості.

Джерело: [18]

Найбільш популярними та повнофункціональними програмними продуктами з автоматизації обліку розрахунків з дебіторами на сьогодні є «Парус», «Бест» та «Галактика». Їхні функціональні можливості представлені у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Методика автоматизації обліку дебіторської заборгованості в комп'ютерних програмах

	Парус	Бест	Галактика
Первинні документи	Формування платіжних первинних документів щодо виникнення та погашення дебіторської заборгованості.	Формування первинних документів щодо розрахунків з дебіторами, що виникають унаслідок укладання різних угод.	Первинні документи щодо розрахунків з дебіторами. Приймання електронних банківських витягів через систему «клієнт-банк». Автоматичне формування платіжних документів на основі документів підстав.
Операції	Повний облік реалізації товарів (робіт, послуг) та розрахункових операцій. Облік	Повний облік дебіторської заборгованості у розрізі укладених угод	Повний та всеохоплюючий облік дебіторської заборгованості з акцентом на різні

	операцій за договорами. Взаємозалік заборгованості. Коригування фактичної собівартості дебіторської заборгованості.	чи контрагентів. Проведення взаємозаліків заборгованості та її списання.	іноземні валюти. Балансування взаєморозрахунків з контрагентами. Облік за виконавчими договорами. Нарахування та облік штрафів щодо невиконаних договорів. Облік резерву сумнівних боргів.
Регістри	Оборотна відомість за рахунками розрахунків з кредиторами та дебіторами, контрагентами, підзвітними особами. Особові рахунки та журнали платежів у розрізі контрагентів. Облікові відомості за синтетичними рахунками та аналітичними рахунками щодо	Зведений реєстр договорів. Картотека розрахунків з дебіторами. Зведення щодо контрагентів, які уклали договори. Картотека руху грошових коштів. Відомість синтетичного та аналітичного обліку	Реєстр виконавчих договорів. Платіжний баланс щодо контрагентів. Реєстр взаємозаліків заборгованості. Реєстр виплачених коштів.

	дебіторської заборгованості; за товарно-матеріальними цінностями; за коштами (грошовими засобами); за взаєморозрахунками з дебіторами.	дебіторської заборгованості.	
Звітність	Формування внутрішньої звітності про рух грошових коштів та розрахунки з контрагентами; розрахунок і аналіз підсумкових фінансово-економічних показників; формування регламентованої фінансово-статистичної звітності.	Управлінська звітність щодо виконання договорів на конкретну дату. Регламентована фінансово-статистична звітність.	Формування різноманітних нерегламентованих та стандартних звітів. Аналітичні звіти в розрізі контрагентів.

Джерело: [19]

Сучасне програмне забезпечення дає змогу на основі прив'язки до договорів відслідковувати наявність дебіторської та кредиторської заборгованості з кожним контрагентом. Реалізуються функції взаємозаліку

заборгованості з відповідним, проте лише в програмах «Галактика» та «1С: Бухгалтерія» в повній мірі присутня можливість формування та обліку резерву сумнівних боргів. Також корисною є функція антикризового управління, що дозволяє здійснювати моніторинг дебіторської заборгованості з метою оцінки імовірності її непогашення.

Програма «1С: Бухгалтерія» теж є однією з популярних в Україні, яка реалізує можливості управління дебіторською заборгованістю. Версія «1С: Бухгалтерія для України 8.3» помітно відрізняється від попередніх версій «1С: Підприємства» щодо можливостей обліку дебіторської заборгованості. Відмінності розглянуті у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Порівняння функцій програм «1С: Бухгалтерія для України 8.3» та «1С: Підприємство 7.7» щодо обліку дебіторської заборгованості

Критерії порівняння	1С: Бухгалтерія для України 8.3	1С: Підприємство 7.7 (Бухгалтерія 7.7)
Деталізація розрахунків з дебіторами	Деталізація по кожному первинному документі з реалізації або надходження коштів від дебіторів	Облік ведеться в цілому за договорами
Облік надходження грошових коштів	У випадку, якщо підприємство не складає Форму №3 «Звіт про рух грошових коштів», то облік за статтями надходження коштів можна відключити.	Облік за статтями надходження коштів ведеться обов'язково навіть у випадку не використання при формуванні звітності
Способи оплати	Облік погашення дебіторської	Оплата лише через касу підприємства

	заборгованості за допомогою платіжних карток та електронних грошей.	або банк. Інші види розрахунків не підтримуються.
Оперативне відображення інформації	Передбачена функція «Монітор бухгалтера» з відображенням залишків коштів на рахунках та в касі, стану дебіторської заборгованості тощо.	Можливість оперативного відображення інформації про дебіторську заборгованість не підтримується програмним забезпеченням.
Антикризове управління	Центр антикризового управління забезпечує контроль за станом погашення дебіторської заборгованості та її впливом на фінансовий стан.	Можливість антикризового управління дебіторською заборгованістю відсутня.

Джерело: [19]

2.2. Економічна ефективність діджиталізації процесу управління кредитною політикою підприємства

Цифровізація процесів управління підприємствами та автоматизація прийняття рішень дозволяють знизити витрати на адміністративний персонал і підвищити ефективність керування організацією. Цифрові системи управління та системи збору та аналізу даних за останні 15—20 років міцно закріпилися в бізнес-середовище, окресливши відповідні цифрові драйвери для підприємств. Використання автоматичного збору та аналізу даних,

індустріальні IoT (Інтернет речей) сенсори, об'єднані платформи управління підприємствами, системи машинного навчання для прийняття оптимальних рішень і т.д. впроваджуються та удосконалюються у більшості великих підприємств та корпорацій. Цифровізація дозволяє знизити ризики в управлінні та нівелювати неповноту інформації при прийнятті рішень. При дотриманні норм інформаційної безпеки цифровізація здатна забезпечити зростання ефективності всіх управлінських процесів [24].

Застосування комп'ютерної техніки дозволяє оптимізувати процес управління дебіторської заборгованості. Г.Москалюк пояснює механізм впливу автоматизації обліку на задоволення інформаційних потреб управлінців у своєчасній та достовірній обліковій інформації щодо розрахунків з дебіторами [25].

На думку О.Шипунової, найбільш вагомим недоліком системи обліку розрахунків з дебіторами є недостатня оперативність надання облікової інформації для управління, що може призвести до виникнення безнадійної дебіторської заборгованості. Реалізація вимог оперативного надання інформації може бути досягнута лише за умови використання універсальних інформаційних бухгалтерських систем [26].

Зауважимо, що зростання контролю за погашенням дебіторської заборгованості також є значним позитивним ефектом від запровадження цифрових технологій.

Особлива роль з позиції полегшення впровадження та ведення автоматизованого обліку розрахунків з діловими партнерами на підприємствах належить спрощеній схемі функціонування первинного обліку. Так, формування первинних документів в автоматизованій системі обліку відбувається шляхом відображення первинної інформації на дисплеї з відповідним наданням певному первинному документу юридичного статусу. Внесена інформація накопичується, систематизується і зберігається на бухгалтерських рахунках, які являють собою окремі комірки комп'ютерної пам'яті і є ідеальними ознаками групування бухгалтерської інформації [17].

Висновки до розділу 2

На сьогоднішній день діджиталізація торкнулася будь-якої галузі економіка, управління кредитною політикою підприємства – не виключення. Це проявляється в автоматизації обліку дебіторською заборгованістю. Найбільш популярними та повнофункціональними програмними продуктами сьогодні є «Парус», «Бест», «Галактика» та «1С: Бухгалтерія».

Діджиталізація процесу управління кредитною політикою є ефективним засобом підвищення рівня конкуренції підприємства на ринку; дебіторської заборгованості буде більш досконалим та забезпечить зростання притоку коштів у підприємство.

Зокрема цифровізація допомагає знизити ризики в управлінні, нівелювати неповноту інформації при прийнятті рішень та забезпечить підприємство своєчасною та достовірною обліковою інформацією щодо розрахунків з дебіторами.

РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА ПРОГРАМИ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНОЮ ПОЛІТИКОЮ ПІДПРИЄМСТВА ПАТ «Солді і Ко»

3.1 Оцінка стану дебіторської заборгованості ПАТ «Солді і Ко»

Приватне акціонерне товариство «СОЛДІ і Ко» (SOLDI & CO, Joint Stock Company) – це виробничо-комерційне підприємство, яке засноване в 1995 році і спеціалізується на поставках виробів кріплення, будівельної хімії власного виробництва і виробництва відомих світових фірм. Компанія нараховує 11 філій, 7 офіційних дилерів по Україні та виробничі потужності в м.Запоріжжя.

«СОЛДІ і Ко» має багатий досвід в області організації великомасштабних поставок виробів кріплення і будівельної хімії на підприємства машинобудівного та будівельного комплексів України. Клієнтами є відомі підприємства, такі як: ДП «Антонов», НВП «Аеротехніка», ДП НВКГ «Зоря - Машпроект», концерн «Гідросила», ВАТ «НВО ім. Фрунзе», ТОВ «Новокаховський електромашинобудівний завод», ДНВП «Об'єднання Комунар», ТОВ «Зорг Україна», АТ «Укрзалізниця», КП «Київський метрополітен», ПрАТ «Бориспільський автозавод», ВАТ «Черкаський автобус», ЗАТ «Новокраматорський машинобудівний завод», ВАТ «Крюківський вагонобудівний завод», ВАТ «Луцький автомобільний завод», ДП «Адміністрація морських портів України», ПрАТ «ОТІС», ПА «Запоріжсталь», АТ «Мотор Січ», ПрАТ «Запоріжкран», ПрАТ «Плутон», ТОВ «Паритет», ТОВ «Атлас Ворд Білдінг Системс Україна», «Дослідний завод зварювального устаткування ІЕЗ ім. Є.О. Патона» та інші.

Підприємство «СОЛДІ і Ко» сертифіковане в системі менеджменту якості ISO 9001.

Компанія «СОЛДІ і Ко» є власником торгової марки METALVIS. Ця торгова марка об'єднує найширший в Україні спектр кріпильних виробів. Постачальниками підприємства є більше 50-ти підприємств-виробників з 10-

ти країн Європи та Азії, такі як MMA s.r.l. (Італія), Wolters GmbH (Німеччина), SRC (Тайвань), VIPA s.p.a. (Італія), Dresselhaus (Німеччина) та інші. Абсолютна більшість позицій постійно знаходиться на складах компанії [27].

З консолідованою фінансовою звітністю підприємства можна ознайомитись у додатках А і Б.

Розглянемо показники дебіторської заборгованості підприємства.

Таблиця 3.1

Показники дебіторської заборгованості і чистого доходу ПАТ «Солді і ко» за 2017-2019 рр.

Рік	Дебіторська заборгованість, тис грн	Чистий дохід, тис. грн	Чистий прибуток, тис. грн	Коефіцієнт оборотності дз
2017	100242	762455	37419	7.61
2018	132497	933193	40248	7.04
2019	180504	1002874	33197	5.56

Джерело: складено автором

Підприємство ПАТ «Солді і ко» протягом 2017-2019 рр. збільшила обсяг реалізації приблизно на 30%, дебіторська заборгованість теж має тенденцію до зростання. Коефіцієнт її оборотності зменшився з 7,61 до 5,56, що свідчить про необхідність управління дебіторською заборгованістю підприємства.

Важливо оцінити питому вагу дебіторських заборгованостей в структурі оборотних активів підприємства.

Таблиця 3.2

Питома вага дебіторських заборгованостей в оборотних активах ПАТ «Солді і Ко»

Показник	Значення					
	2017		2018		2019	
	сума, грн	питома вага, %	сума, грн	питома вага, %	сума, грн	питома вага, %

Оборотні активи	312457	100%	387848	100%	426248	100%
Дебіторська заборгованість	100242	32%	132497	34%	180504	42%

Джерело: складено автором

З наведеної таблиці чітко видно, що питома вага дебіторської заборгованості в оборотних активах помітно збільшилась у 2019 році. Вона становить 42%, це значення є значним, і говорить про суттєве відволікання оборотних коштів підприємства і висвітлює нестабільне фінансове становище. Це є негативним фактором для підприємства.

Більш наочно цю негативну динаміку можна побачити на рис. 3.1.

Рис. 3.1 Динаміка питомої ваги дебіторської заборгованості в оборотних активах ПАТ «Солді і ко»

Структура дебіторської заборгованості ПАТ «Солді і ко» представлена на малюнку нижче.

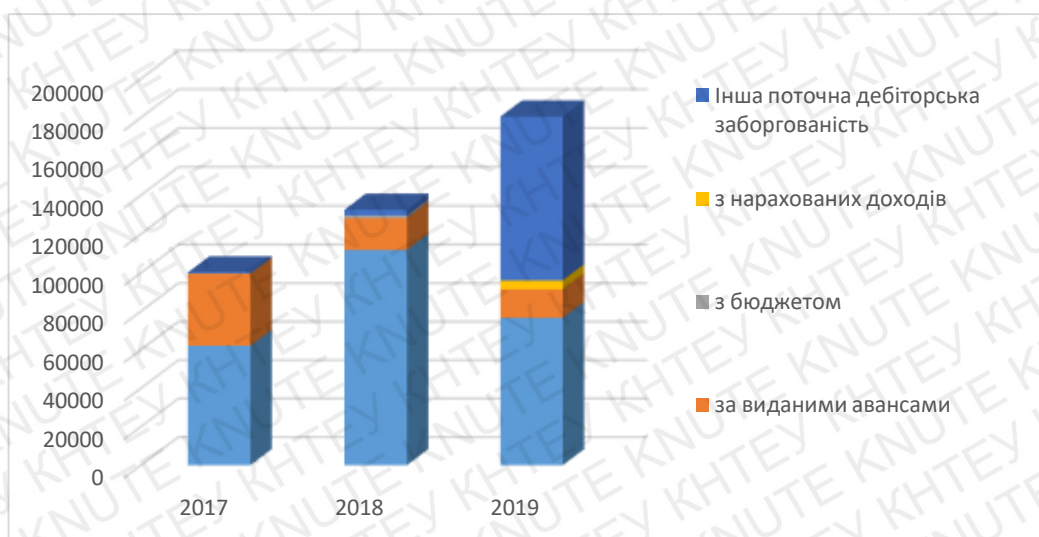

Рис. 3.2 Структура дебіторської заборгованості підприємства за 2017-2019 рр.

Як можна побачити, протягом 2017-2018 років основну частку в загальній сумі дебіторської заборгованості займала дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи і послуги, але у 2019 році її частка зменшилась і помітно збільшилась сума іншої поточної дебіторської заборгованості. Але при цьому частка дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи і послуги залишається вагомою, тому розробка програми кредитної політики для підприємства є актуальною.

Довгострокова дебіторська заборгованість підприємства відсутня.

Проведемо більш детальний аналіз стану і динаміки дебіторської заборгованості. Для цього розрахуємо показники, представлені у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Аналіз стану і динаміки дебіторської заборгованості ПАТ «Солді і Ко» за період 2017-2018 рр.

Показник	2017	2018	2019	Темпи зростання/зниження	
				2018/2017	2019/2018
Чистий дохід, тис. грн	762455	933193	1002874	1.22	1.07
Прибуток від продажу, тис. грн	235901	213742	232132	0.91	1.09
Чистий прибуток, тис. грн	37419	40248	33197	1.08	0.82

Середня величина активів, тис. грн	369363	459521	497204	1.24	1.08
Середня величина оборотних активів, тис. грн	312457	387848	426248	1.24	1.10
Середнє значення дебіторської заборгованості, тис. грн	100242	132497	180504	1.32	1.36
Середньоденний чистий дохід, тис. грн	2088.918	2556.693	2747.6	1.22	1.07
Коефіцієнт оборотності ДЗ, об.	7.61	7.04	5.56	0.93	0.79
Тривалість обороту ДЗ, днів	48	52	66	1.08	1.27
Коефіцієнт відволікання активів в ДЗ	0.27	0.29	0.36	1.06	1.26
Коефіцієнт відволікання оборотного капіталу в ДЗ	0.32	0.34	0.42	1.06	1.24
Економічна рентабельність ДЗ, %	235%	161%	129%	0.69	0.80
Чиста рентабельність ДЗ, %	37%	30%	18%	0.81	0.61

Джерело: складено автором

Як було зазначено вище, протягом 2017-2019 рр. величина дебіторської заборгованості збільшилась. Тривалість періоду обороту дебіторської заборгованості висока. Це означає, що компанія працює з покупцями у кредит на умовах відстрочки платежу. Але падіння коефіцієнту оборотності дебіторської заборгованості і збільшення тривалості обороту є негативною тенденцією і свідчить про уповільнення стягнення її з дебіторів.

Показники відволікання активів і оборотного капіталу в дебіторську заборгованість теж збільшуються протягом 2017-2019 років.

Негативною тенденцією є також зменшення рентабельності дебіторської

заборгованості. У 2017 році вона становила 37%, а у 2019 вже вдвічі менше – 18%.

Для остаточного обґрунтування доцільності управління кредитною політикою підприємства дослідимо взаємозв'язок між дебіторською заборгованістю та чистим доходом. Для цього в середовищі MS Excel розрахуємо коефіцієнт парної кореляції, який має прагнути до одиниці.

За допомогою пакету аналізу даних в MS Excel визначили, що коефіцієнт парної кореляції становить $r_{xy} = 0.97063$.

Рік	Дебіторська заборгованість, тис грн	Чистий дохід, тис. грн			Столбец 1	Столбец 2
2016	70279	674102			Столбец 1	1
2017	100242	762455			Столбец 2	0.970631438
2018	132497	933193				1
2019	180504	1002874				

Рис. 3.3 Розрахунок коефіцієнту парної кореляції

Значення коефіцієнта парної кореляції свідчить про вірність висловленого припущення: наявність тісного взаємозв'язку дебіторської заборгованості та доходу від реалізації. Розрахований коефіцієнт детермінації - який обчислюється як квадрат коефіцієнта кореляції - показує що величина дебіторської заборгованості на 94,2% залежить від доходу від реалізації.

Застосовуючи можливості Microsoft Excel для Windows в сфері обчислення показників рівнянь регресії - визначимо лінію тренда для дебіторської заборгованості.

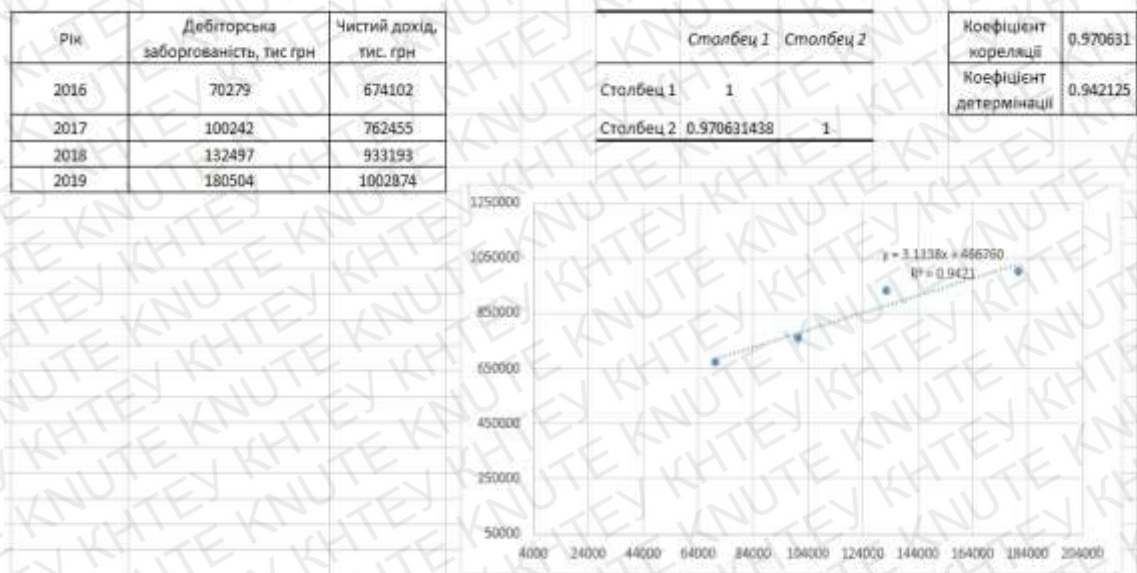

Рис. 3.4 Лінія тренду залежності дебіторської заборгованості від чистого доходу

Таким чином можна визначити залежність дебіторської заборгованості (ДЗ) ПрАТ «Солді і Ко» від чистого доходу (ЧД) лінійним рівнянням виду:

$$ДЗ = 3,1138 * ЧД + 466760 \quad (3.1)$$

3.2 Заходи запровадження діджиталізації процесу управління кредитною політикою підприємства

Вище ми довели доцільність управління дебіторською заборгованістю підприємства ПАТ «Солді і Ко». Важливо визначитись з вибором доцільного типу кредитної політики підприємства, адже кредитна політика є основним методом управління дебіторською заборгованістю.

Для поставленої цілі проведемо оцінку фінансового стану основних підприємств-дебіторів ПАТ «Солді і Ко» на основі показників кредитоспроможності, ліквідності та фінансової стійкості.

Для аналізу були обрані чотири підприємства:

- Акціонерне товариство «Сумське машинобудівне науково-виробниче об'єднання»;
- ПАТ "Крюківський вагонобудівний завод";
- ПАТ «Черкаський автобус»;

- ПАТ «Новокраматорський машинобудівний завод».

Алгоритм проведення оцінки конкурентоспроможності підприємств-дебіторів та розробки рекомендацій щодо вибору кредитної політики приведений нижче.

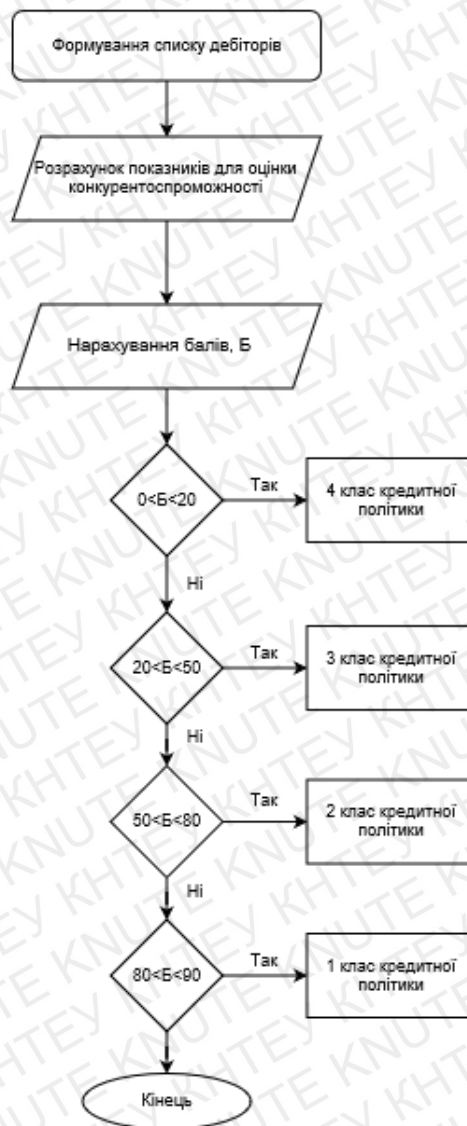

Рис. 3.5 Інформаційна модель вибору кредитної політики підприємства

Оцінка кредитоспроможності підприємств та подальший вибір типу кредитної політики проводились у середовищі MS Excel. Для цього створено дві вкладки: «Дані» та «Розрахункові показники».

Вигляд першої вкладки можна побачити на рис. 3.6.

Клас	Опис кредитної політики	Кількість балів	Балансові показники дебіторів				
			Сумарні наказовбудівні наказов-виробничі об'єкти	Промисловий виробничий завод	Червоноліній автобус	Новокомуністичний наказовбудівний завод	
1	Висока кредитоспроможність і фінансова стійкість підприємства. Можлива видача кредитів без забезпечення з більш низькою кредитною ставкою	80-90					
2	Помірний тип кредитної політики: орієнтація на середній рівень ризику, надання кредиту на стандартних умовах, визначених підприємством	50-80					
3	Консервативний тип кредитної політики: мінімізація фінансового ризику за рахунок зменшення строків погашення зобов'язань, встановлення рівню кредиту, застосування жорсткої процедури щодо інкасування дебіторської заборгованості	20-50					
4	Незадовільне фінансове становище підприємства, в кредиті відмовлено	0-20					
			Активи	5119363	4562362	344498	6764303
			Зобов'яз.	1536589	1973970	210439	1987712
			Власний капітал	-6488186	3295240	139348	5403352
			Чистий дохід	759815	8218515	744050	6858129
			Чистий прибуток	-2157985	842314	-38428	842293
			Необоротні активи	850514	729864	108142	2354084
			Оборотні активи	4478849	3832998	235356	4409909
			Грошові кошти	31033	833211	44	523631
			Дебіторська заборгованість	2784584	1024561	6706	1176358
			Довгострокові зобов'язання	153358	327231	99424	0
			Поточні зобов'язання	11454000	839881	105728	1360651
			Кредиторська заборгованість	3417302	709081	105677	1346384

Рис. 3.6 Вкладка «Дані»

Вкладка містить дві таблиці «Опис кредитної політики» та «Балансові показники дебіторів». В першій таблиці запропоновані кредитні стратегії для ПАТ «Солді і Ко» відносно її дебіторів. Всього запропоновано чотири стратегії кредитної політики, кожна з яких відповідає кількості балів, які набирає дебітор в результаті оцінки його кредитоспроможності. Вони представлені нижче у таблиці.

Таблиця 3.4

Варіанти кредитної політики для ПАТ «Солді і Ко»

Клас	Опис кредитної політики	Кількість балів
1	Висока кредитоспроможність і фінансова стійкість підприємства. Можлива видача кредитів без забезпечення з більш низькою кредитною ставкою	80-90
2	Помірний тип кредитної політики: орієнтація на середній рівень ризику, надання кредиту на стандартних умовах, визначених підприємством	50-80
3	Консервативний тип кредитної політики: мінімізація фінансового ризику за рахунок зменшення строків погашення зобов'язань, встановлення рівню кредиту, застосування жорсткої процедури щодо інкасування дебіторської заборгованості	20-50
4	Незадовільне фінансове становище підприємства, в кредиті відмовлено	0-20

Джерело: складено автором

Таблиця «Балансові показники дебіторів» містить необхідні для розрахунку показників кредитоспроможності дані, взяті із фінансової звітності підприємств.

Таблиця 3.5

Балансові показники дебіторів

Назва показника	Сумське машинобудівне науково-виробниче об'єднання	Крюковський вагонобудівний завод	Черкаський автобус	Новокраматорський машинобудівний завод
Активи	5129363	4562362	344498	6764003
Запаси	1538589	1973970	210439	1937712
Власний капітал	-6488186	3295240	139348	5403352
Чистий дохід	759815	8218515	744050	6655129
Чистий прибуток	-2157985	842314	-38424	642293
Необоротні активи	650514	729364	109142	2354094
Оборотні активи	4478849	3832998	235356	4409909
Грошові кошти	31053	833211	44	523651
Дебіторська заборгованість	2784584	1024661	6706	1176358
Довгострокові зобов'язання	153539	327231	99424	0
Поточні зобов'язання	11464000	939891	105726	1360651
Кредиторська заборгованість	3417302	709081	105677	1346394

Джерело: складено автором на основі [28], [29], [30], [31]

Вкладка «Розрахункові показники» містить 3 таблиці і одну діаграму.

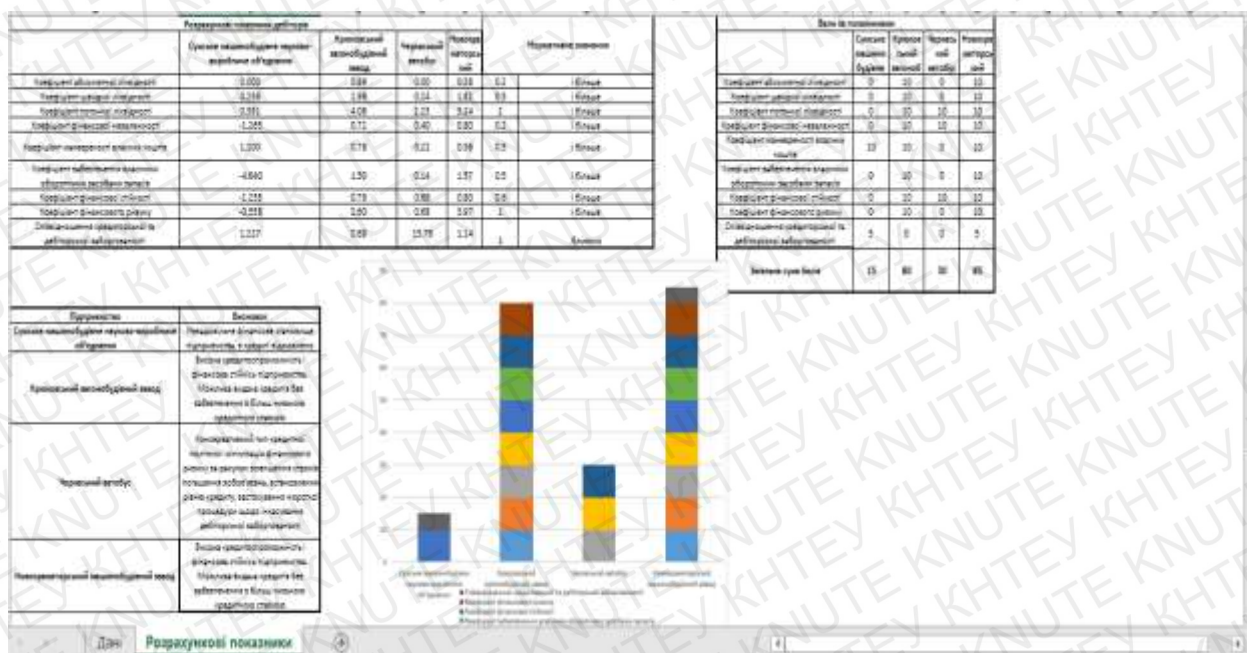

Рис. 3.7 Вкладка «Розрахункові показники»

На основі заповнених балансових даних з першої вкладки у таблиці «Розрахункові показники дебіторів» розраховуються показники кредитоспроможності підприємств. Показники були обрані автором, обґрунтування вибору у таблиці нижче.

Таблиця 3.6

Обґрунтування вибору показників для оцінки кредитоспроможності підприємств-дебіторів

Показник	Роль показника в оцінці кредитоспроможності	Правило розрахунку	Нормативне значення
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Показник демонструє частку поточних зобов'язань компанії, яка може бути погашена негайно.	Грошові кошти та їх еквіваленти / Поточні зобов'язання	0,2 і більше
Коефіцієнт швидкої ліквідності	Індикатор короткострокової ліквідності компанії, який вимірює здатність компанії вчасно погасити свої короткострокові зобов'язання.	(Сума оборотних активів - Сума запасів) / Поточні зобов'язання	0,5 і більше

	зобов'язання з допомогою високоліквідних активів.		
Коефіцієнт поточної ліквідності	Індикатор здатності компанії відповідати за поточними зобов'язаннями за допомогою оборотних активів. Показник демонструє, скільки в компанії є гривень оборотних коштів на кожну гривню поточних зобов'язань.	Оборотні активи / Поточні зобов'язання	2 і більше
Коефіцієнт фінансової незалежності	Значення показника говорить про те, яку частину своїх активів компанія здатна профінансувати за рахунок власних фінансових ресурсів.	Власний капітал / Сума пасивів	0,5 і більше
Коефіцієнт маневреності власних коштів	Значення показника говорить про те, яка частина власного капіталу може бути використана для фінансування оборотних активів, а яка частина спрямована на фінансування необоротних активів.	Власні оборотні кошти / Власний капітал	0,1 і більше
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами запасів	Показник є індикатором достатності довгострокових коштів компанії для забезпечення безперебійного виробничо-збутового процесу.	Власні оборотні кошти / Запаси	0,5 і більше
Коефіцієнт	Індикатор, який	(Власний	0,6 і більше

фінансової стійкості	говорить про здатність компанії залишатися платоспроможною в довгостроковій перспективі.	капітал + Довгострокові зобов'язання) / Сума пасивів	
Коефіцієнт фінансового ризику	Індикатор фінансової стійкості, який говорить про здатність компанії відповідати за своїми зобов'язаннями в середньо- і довгостроковій перспективі.	Власний капітал / (Довгострокові зобов'язання + Короткострокові зобов'язання)	1 і більше
Співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості	Цей показник характеризує якість політики комерційного кредитування компанії. Показник враховує вплив кредиторської та дебіторської заборгованості на ліквідність і платоспроможність.	Поточна кредиторська заборгованість за товари і послуги / Поточна дебіторська заборгованість за товари та послуги	Близько 1

Джерело: складено автором на основі [32]

Результати розрахунку представлені нижче.

Таблиця 3.7

Показник	СМНО	КВЗ	Черкаський автобус	НКМЗ
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0.003	0.89	0.00	0.38
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0.256	1.98	0.24	1.82
Коефіцієнт поточної ліквідності	0.391	4.08	2.23	3.24
Коефіцієнт фінансової	-1.265	0.72	0.40	0.80

незалежності				
Коефіцієнт маневреності власних коштів	1.100	0.78	0.22	0.56
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами запасів	-4.640	1.30	0.14	1.57
Коефіцієнт фінансової стійкості	-1.235	0.79	0.69	0.80
Коефіцієнт фінансового ризику	-0.558	2.60	0.68	3.97
Співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості	1.227	0.69	15.76	1.14

Джерело: складено автором

На основі розрахованих показників та їхньої відповідності за кожним показником підприємству нараховувалась певна кількість балів. Кожному показнику відповідають 0, 5 або 10 балів, які розподіляються за такою логікою:

1. Якщо показник відповідає нормативному значенню, йому нараховується 10 балів;
2. Якщо значення показника менше нормативного в межах 15%, йому нараховується 5 балів;
3. В іншому випадку підприємству нараховується 0 балів.

В середовищі MS Excel це нарахування було здійснення за допомогою функції IF.

Потім розраховується загальна сума балів за кожним підприємством, на основі чого пропонується тип кредитної політики.

Бальна оцінка підприємств-дебіторів представлена нижче.

Таблиця 3.8

Бальна оцінка підприємств-дебіторів

Показник	Сумське машинобуді вне науково- виробниче об'єднання	Крюковськ ий вагонобудів ний завод	Черкаськ ий автобус	Новокраматорс ький машинобудівни й завод
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0	10	0	10
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0	10	0	10
Коефіцієнт поточної ліквідності	0	10	10	10
Коефіцієнт фінансової незалежності	0	10	10	10
Коефіцієнт маневреності власних коштів	10	10	0	10
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами запасів	0	10	0	10
Коефіцієнт фінансової стійкості	0	10	10	10
Коефіцієнт фінансового ризику	0	10	0	10
Співвідношенн я кредиторської та дебіторської заборгованості	5	0	0	5
Загальна сума балів	15	80	30	85

Джерело: складено автором

Наочно побачити вплив кожного показника на загальну оцінку конкурентоспроможності підприємств можна за допомогою побудованою на

основі даних із таблиці 3.8 діаграми.

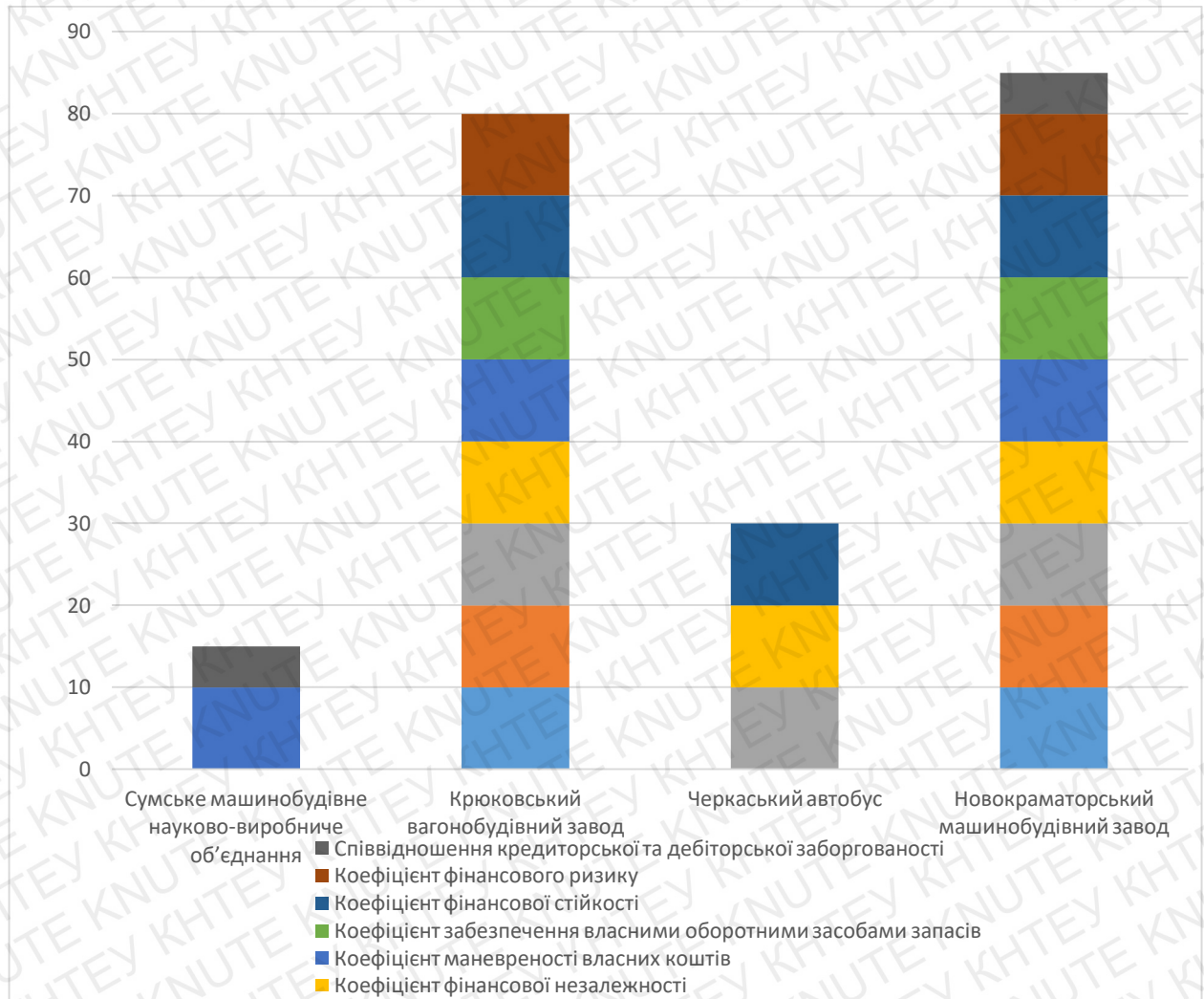

Рис. 3.8 Вплив показників кредитоспроможності на його загальну оцінку

Ця модель є універсальною, можна дослідити кредитоспроможність будь-якого підприємства, просто вводячи дані з його балансу у першу таблицю. За допомогою прописаних формул інформація оновиться автоматично.

В результаті аналізу отримуємо таблицю з рекомендованим типом кредитної політики ПАТ «Солді і Ко» відносно кожного підприємства-дебітора.

Таблиця 3.9

Рекомендації стосовно вибору кредитної політики

Підприємство	Висновок
Сумське машинобудівне науково-виробниче об'єднання	Незадовільне фінансове становище підприємства, в кредиті відмовлено
Крюковський вагобудівний завод	Висока кредитоспроможність і фінансова стійкість підприємства. Можлива видача кредитів без забезпечення з більш низькою кредитною ставкою
Черкаський автобус	Консервативний тип кредитної політики: мінімізація фінансового ризику за рахунок зменшення строків погашення зобов'язань, встановлення рівню кредиту, застосування жорсткої процедури щодо інкасування дебіторської заборгованості
Новокраматорський машинобудівний завод	Висока кредитоспроможність і фінансова стійкість підприємства. Можлива видача кредитів без забезпечення з більш низькою кредитною ставкою

Джерело: складено автором

Отже, можемо зробити висновок, що серед чотирьох дебіторів підприємства, чию конкурентоспроможність було проаналізовано, два – Крюковський вагобудівний завод і Новокраматорський машинобудівний завод – є фінансово стійкими, тому можливий вибір найменш жорсткої кредитної політики, яка включає видачу кредитів з більш низькою ставкою та на триваліший термін.

Підприємство «Черкаський автобус» продемонструвало набагато нижчі показники кредитоспроможності, тому для роботи з ним підприємству «Солді і Ко» рекомендовано обрати консервативний тип кредитної політики.

Фінансове становище сумського машинобудівного науково-виробничого об'єднання було оцінене як незадовільне, тому підприємству не рекомендовано надавати йому товарний кредит.

Розрахуємо оптимальний термін надання кредиту. Як було зазначено у другому розділі, він розраховується на основі показників тривалості обороту: дебіторської заборгованості, кредиторської заборгованості та запасів. Розраховані показники представлені у таблиці нижче.

Таблиця 3.10

Розрахунок оптимального терміну надання товарного кредиту

Показник	Значення
Тривалість обороту дебіторської заборгованості	65.7
Тривалість обороту кредиторської заборгованості	48.6
Тривалість обороту запасів	112.6
Оптимальний термін надання товарного кредиту	129.7

Джерело: складено автором

Отже, 130 днів – це оптимальний термін надання товарного кредиту, і на це значення має орієнтуватись підприємство при роботі з дебіторами.

Так, для підприємств Крюковський вагонобудівний завод і Новокраматорський машинобудівний завод можливо збільшення цього терміну, а для підприємства «Черкаський автобус» навпаки – варто залишатись в межах оптимального терміну або зменшити його.

Висновки до розділу 3

Аналіз динаміки та стану дебіторської заборгованості підприємства ПАТ «Солді і Ко» і кореляційно-регресійний аналіз залежності дебіторської заборгованості та чистого доходу підприємства довели необхідність управління кредитною політикою підприємства.

Запропонована модель вибору кредитної політики підприємства, побудована в MS Excel. Аналіз кредитоспроможності чотирьох підприємств-

дебіторів ПАТ «Солді і Ко» продемонстрував, що підприємства Крюковський вагонобудівний завод і Новокраматорський машинобудівний завод є фінансово стійкими, тому працюючи з ними, підприємству рекомендовано обирати помірний тип кредитної політики. Підприємство «Черкаський автобус» показало середні результати: рекомендується мінімізувати фінансовий ризик за рахунок зменшення строків погашення зобов'язань, встановлення рівню кредиту, застосування жорсткої процедури щодо інкасування дебіторської заборгованості. Фінансове становище сумського машинобудівного науково-виробничого об'єднання було оцінене як незадовільне, тому підприємству не рекомендовано надавати йому товарний кредит.

Також розраховано оптимальний термін надання підприємством товарного кредиту, який становить 130 днів.

ВИСНОВКИ

1. Досліджено поняття «кредитної політики підприємства», основні підходи до його визначення та типи. Проаналізовано сучасні методи вибору оптимальної кредитної політики підприємства та ефективним управлінням.
2. В результаті аналізу ринку програмного забезпечення для автоматизації управління дебіторською заборгованістю було визначено найбільш популярні та повнофункціональні програмні продукти, якими є «Парус», «Бест», «Галактика» та «1С: Бухгалтерія». Використання цих програм допомагає знизити ризики в управлінні, нівелювати неповноту інформації при прийнятті рішень та забезпечить підприємство своєчасною та достовірною обліковою інформацією щодо розрахунків з дебіторами.
3. Запропонована модель вибору кредитної політики на прикладі підприємства ПАТ «Солді і Ко». Вона дозволяє оцінити кредитоспроможність та фінансовий стан дебіторів підприємства і на основі їхньої бальної оцінки запропонує оптимальний тип кредитної політики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кошельок Г. А. Управління дебіторською заборгованістю / Г. А. Кошельок // Вісник Донецького національного університету. – 2015. - №1
2. Васильєва Л. М. Організація обліку дебіторської заборгованості та шляхи її удосконалення / Л. М. Васильєва, О. В. Трайно // «Молодий вчений». – 2017. - №10.
3. Ареф'єва Є. Навчись керувати дебіторською заборгованістю // Фінансовий директор. – 2002. – №5. – С.73-77.
4. Шестова І. А. Процес управління дебіторською заборгованістю; основні показники структурного аналізу дебіторів // Науковий журнал менеджера. Вісник ДонДУУ. – 2014. – №2 (28). – С.109-113.
5. Міщук Є. В. Аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості: проблемні аспекти // Інвестиції: практика да досвід. – 2018. – №2. – с. 54-57
6. Агєєва Є. І. Кредитна політика як інструмент управління дебіторською заборгованістю // Фінансовий менеджмент. – 2014. – №6. – С.22-33.
7. Жураковська І. В. Роль фінансової звітності в оцінці ефективності кредитної політики підприємства / І. В. Жураковська // Економічні науки. Серія : Облік і фінанси. - 2017. - № 14. - С. 78-90
8. Жураковська І. В. Варіація складових кредитної політики підприємства / І. В. Жураковська, Ю. А. Павлюк // Облік, аналіз і аудит: виклики інституціональної економіки. – 2017. - №12 – с. 34-37
9. Атаманчук Ю. М. Особливості формування кредитної політики підприємства по відношенню до покупців / Ю. М. Атаманчук // Інвестиції: практика та досвід. - 2015. - № 6. - С. 54-59.
10. Новікова Н.М. Заходи стимулювання погашення дебіторської заборгованості підприємства / Н.М. Новікова // Вісник Хмельницького національного університету. — Серія: Економічні науки. — Т. 2. — 2006. — № 6 — С. 78—82.

11. Курбала Л. В. Обґрунтування кредитної політики як засобу зменшення його дебіторської заборгованості / Л. В. Курбала // Вісник національного університету водного господарства та природокористування. – 2015. – №2. – с. 170-173
12. Рибалко О. М. Деякі аспекти ефективного управління дебіторською заборгованістю / О.М. Рибалко, М.Б. Сичова // Вісник Запорізького національного університету. – 2017. – №3. – с.885-887
- 13.Кобилецький В. Р., Період погашення дебіторської заборгованості (середній період обороту дебіторської заборгованості, період перебування продажів в формі дебіторської заборгованості, оборотність дебіторської заборгованості в днях) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.finalon.com/slovník-ekonomichnikh-pokaznikiv/319-period-pogashennya-debitorskoji-zaborgovanosti>
- 14.Камінський С. І. Моделювання оптимальної кредитної політики підприємства торгівлі / С. І. Камінський // Агросвіт. - 2013. - № 16. - С. 72-76.
15. Глушко А.Д. Управління дебіторською заборгованістю в системі забезпечення ефективної діяльності підприємства / А.Д. Глушко // Ефективна економіка. – 2018. – № 7
- 16.Прийдак Т.А Автоматизація дебіторської заборгованості, як засіб покращення фінансового стану підприємства / Т.А. Прийдак, І.В. Косовська // Вісник наукового клубу SOPHUS. - 2013 - №11. - с. 21-22
- 17.Бурак І. О. Переваги автоматизованого обліку розрахунків на підприємствах торгівлі / І. О. Бурак. // Економіка. Управління. Інновації. Серія : Економічні науки. - 2015. - № 1
- 18.Кручак Л. Автоматизація обліку дебіторської заборгованості на основі інтегрованої бази даних контрагентів / Л. Кручак, В. Муравський // Вісник Тернопільського національного економічного університету. - 2017. - № 1. - С. 109-118.

19. Кручак Л. Селекція програмного забезпечення для автоматизації обліку дебіторської заборгованості / Л. Кручак // Економіст. - 2017. - № 1. - С. 18-22.
20. Група компаній «Парус» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.parus.ua/>
21. Корпорація «Галактика» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://galaktika.ua/>
22. Програми серії «Бест» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bestnet.ru/>
23. 1С: Підприємство 8 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://1c.ua/ua/>
24. Руденко М. В. Цифровізація економіки: нові можливості та перспективи / М. В. Руденко // Економіка та держава. – 2018. – №11 – с. 61-65
25. Москалюк Г. О. Облік та контроль дебіторської заборгованості: існуючі проблеми та шляхи їх вирішення / Г. О. Москалюк. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1754/1.pdf>
26. Шипунова О. В. Проблеми обліку фінансових активів у середовищі інформаційної системи / О. В. Шипунова. – Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. – 2015. – Випуск 2 (112). – С.91-95.
27. АТ «Солді і Ко» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://metalvis.ua/company-soldi/>
28. Річна інформація емітента цінних паперів за 2019 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://work.nkmz.com/fileadmin/services/actioners/godovoy_otchet_2019.pdf
29. Додаток 1 до Національного положення (Стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [Електронний

ресурс]. – Режим доступу: <http://frunze.com.ua/wp-content/uploads/2019/05/Finansova-zvitnnist-za-2018r.88.pdf>

30.Річна інформація емітента цінних паперів за 2019 рік » [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bus.ck.ua/download/05390419_2019.pdf

31.Публічне акціонерне товариство «Крюковський вагонобудівний завод» Консолідована фінансова звітність у відповідності до МСФЗ за рік, що закінчився 31 грудня 2019 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kvsz.com/images/stories/doc/KONSILID_ZVIT_2019.pdf

32.Словник економіко-фінансових показників, коефіцієнтів, індикаторів року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.finalon.com/slovník-ekonomichnikh-pokaznikiv/>

ДОДАТКИ

Додаток А

Баланс підприємства «Солді і Ко» за 2017-2018 рр.

Показник	Код рядка	2017	2018	2019
Актив				
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи	1000	779	953	1114
первісна вартість	1001	2138	2612	3161
накопичена амортизація	1002	1359	1659	2047
Незавершені капітальні інвестиції	1005	20137	579	494
Основні засоби	1010	31885	65526	64733
первісна вартість	1011	58785	98929	109123
знос	1012	26900	33403	44390
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	0	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	4105	4615	4615
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0	0
Інші необоротні активи	1090	0	0	0
Усього за розділом I	1095	56906	71673	70956
II. Оборотні активи				
Запаси	1100	163548	245054	235274
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	62184	111880	76613
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	37292	16365	14890
з бюджетом	1135	257	1250	4
у тому числі з податку на прибуток	1136	226	143	0
з нарахованих доходів	1140	0	0	4540
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	509	3002	84457
Гроші та їх еквіваленти	1165	48046	9554	9121
Витрати майбутніх періодів	1170	186	282	315
Інші оборотні активи	1190	435	461	1034
Усього за розділом II	1195	312457	387848	426248
III. Необоротні активи, утримувані для продажу та групи вибуття	1200	0	0	0

Баланс	1300	369363	459521	497204
Пасив				
I. Власний капітал				
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	1800	1800	1800
Резервний капітал	1415	0	0	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	300413	352476	389895
Усього за розділом I	1495	302213	354276	391695
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення				
Довгострокові кредити банків	1510	0	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	0	0	0
Довгострокові забезпечення	1520	0	227	1766
Усього за розділом II	1595	0	227	1766
III. Поточні зобов'язання і забезпечення				
Короткострокові кредити банків	1600	0	0	0
Поточна кредиторська заборгованність за:				
довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	0	0
товари, роботи, послуги	1615	18194	35724	88313
розрахунками з бюджетом	1620	16677	1306	5839
розрахунками зі страхування	1625	0	515	628
розрахунками з оплати праці	1630	1556	2067	2631
за одержаними авансами	1635	1646	2567	4088
Інші поточні зобов'язання	1690	29077	62839	2244
Усього за розділом III	1695	67150	105018	103743
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримувані для продажу, та групами вибуття	1700	0	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0	0
Баланс	1900	369363	459521	497204

Звіт про фінансові результати ПАТ «Солді і Ко» за 2017-2019 роки

Показник	Код рядка	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	537752	674102	762455
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	301851	460360	530323
Валовий:				
прибуток	2090	235901	213742	232132
збиток	2095	0	0	0
Інші операційні доходи	2120	3543	4336	2146
Адміністративні витрати	2130	25229	36541	39910
Витрати на збут	2150	90020	113639	148622
Інші операційні витрати	2180	7445	5042	6281
Фінансовий результат від операційної діяльності:				
прибуток	2190	116750	62856	39465
збиток	2195	0	0	0
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0	0
Інші фінансові доходи	2220	0	204	4795
Інші доходи	2240	112	307	452
Фінансові витрати	2250	0	0	0
Втрати від участі в капіталі	2255	0	0	0
Інші витрати	2270	338	18	29
Фінансовий результат до оподаткування:				
прибуток	2290	116524	63349	44683
збиток	2295	0	0	0
Чистий фінансовий результат (прибуток)	2350	95426	52063	37419